

पंचधारा

अनुवाद विशेषांक

वर्ष : ६४ अंक तिसरा

ऑक्टोबर ते डिसेंबर २०२१

मराठी साहित्य परिषद,
तेलंगण राज्य, हैदराबाद

RNI Reg. No. 32307/79

मूल्य : ६००

महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ पुरस्कृत
मराठी साहित्य परिषद, (तेलंगण राज्य) या संस्थेचे त्रैमासिक मुखपत्र

पंचधारा

अनुवाद विशेषांक

वर्ष ६४ वे, अंक तिसरा
ऑक्टोबर ते डिसेंबर २०२१
अश्विन कार्तिक मार्गशीर्ष १९४३

संपादक मंडळ

डॉ. विद्या देवधर (प्रमुख संपादक)

डॉ. शोभा देशमुख

डॉ. गीता काटे

प्रा. मीना जागीरदार

श्रीमती विद्या मक्तल

श्री. माधव रामराजे चौसाळकर

या अंकासाठी संपादन साहाय्य प्रा. चिन्मय मधू घैसास

मराठी साहित्य परिषद, तेलंगण राज्य

इसामिया बाजार, हैदराबाद - ५०० ०२७

RNI Reg. No. 32307/79

कार्यवाह

म. सा. प. तेलंगण राज्य

४-६-४५८, इसामिया बाजार, हैदराबाद - ५०० ०२७.

दूरध्वनी : (०४०) २४६५५७०६३, भ्रमणध्वनी : ७८४२८५३९८४

प्रकाशक

डॉ. विद्या देवधर

सर्व हक्क - म.सा.प. तेलंगण राज्य

या अंकात प्रकट झालेल्या मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.
फक्त एक व तीन वर्षांची वर्गणी स्वीकारली जाईल.
पंचधारेच्या आर्थिक व्यवहाराचे वर्ष एप्रिल ते मार्च असे आहे.
सर्व सभासदांनी आपले E-mail ID फोन नंबर
पुढील क्रमांकावर पाठवावेत. ७८४२८५३९८४

पंचधारा वर्गणी Marathi Sahity Parishad

IDBI Bank, Kachiguda Branch

A/C. No. 59410010000125 किंवा Panchdhara

A/C. No. 59410010001359, IFSC Code - IBKL0000594

(For both accounts)

या खात्यावर जमा करावी. मनीऑर्डर पाठवू नये.

वार्षिक वर्गणी रु. २००/-

तीन वर्षांची वर्गणी रु. ५००/-

आजीव सदस्य वर्गणी रु. २,०००/-

(वर्गणी शक्यतो डॉ.डी.ने पाठवावी)

बाहेरगावचा चेक असल्यास वटणावळीचे रु. ३५/- अधिक पाठवावेत, ही विनंती

या अंकाचे मूल्य : रु. ६०/-

टपाल खर्च रु. ३५/-

अक्षरजुळणी : अमोघ आर्ट्स, ५७५ शनिवार पेठ, पुणे ४११ ०३०.

फोन : ९३२६०८६२८५

मुद्रक : श्रीगणेश मुद्रणालय, ३५७, शनिवार पेठ, पुणे ३०.

मुखपृष्ठ संकल्पना आणि सजावट : अमोघ आर्ट्स, पुणे.

महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाने या नियतकालिकाच्या प्रकाशनार्थ अनुदान दिले असले तरी या नियतकालिकातील लेखांशी, विचारांशी मंडळ व शासन सहमत असेलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

संपादकीय.....	५
प्रस्तावना	
१. चिन्मय मधू घैसास	८
२. २१ वे शतक आणि भाषांतर प्रा. पूर्वा पंडित वस्त	१०
३. ललितेतर साहित्याचे भाषांतर प्रा. चिन्मय मधू घैसास	१६
४. भाषांतर : व्यावसायिक क्षेत्रानुरूप रोजगार संधी प्रा. विनय मडगावकर	२१
५. तेलंगणातील क्रमिक पुस्तकांचे मराठी अनुवाद व अडचणी अनघा साठे	३१
६. मराठीतील अनुवाद : अनुसर्जन आविष्काराची आवश्यकता डॉ. ज्योती धर्माधिकारी	३५
७. अनुवादाची निकड ('मराठी छंदःशास्त्रविषयक ग्रंथांच्या संदर्भात') डॉ. शुभांगी पातुरकर	४६
८. अनुवाद : दोन अनुभव डॉ. उमा वि. कुलकर्णी	५१
९. कोंकणी-मराठी भाषांतर एक दृष्टिक्षेप प्रा. विनायक लक्ष्मण बापट	५७
१०. डॉ. एस. एल. भैरप्पांच्या कादंबऱ्यांची भाषांतरे डॉ. सुप्रिया सहस्रबुद्धे	६४
११. मोलीएरच्या 'लावार' आणि 'मेदसां मालग्रे लुई' यांच्या कोंकणी भाषांतरांचे विश्लेषण शौर्या दळवी	७१

११. अनुवादाद्वारे आंतर-सांस्कृतिक देवाणघेवाण - प्र. के. अत्रे लिखित
'बुवा तेथे बाया' : एक अभ्यास
प्रा. क्षमा धारवाडकर ७८
१२. लुगट । लुगडं
मूळ कवी - संजय बोरकर, मराठी भाषांतर - प्रा. चिन्मय मधू घैसास ... ८२
१३. घनचेकटर कटर कटर कटर
मूळ कविता - डॉ. हनुमंत चोपडेकर,
मराठी अनुवाद - विनायक ल. बापट ८३ ✓
१४. सान सान कागदी व्हडी
मूळ कविता - परेश कामत, मराठी अनुवाद - विनायक ल. बापट ८५ ✓
१५. खार मांत्रिक (The Squirrel Shaman)
मूळ कथा : डॉ. जॉन इ. स्मेल्लसर, अनुवाद : उषा प्रभुणे ८६
१६. शल्य
मूळ कथा : प्रा. नरेश नाईक, अनुवाद : प्रा. चिन्मय मधू घैसास ९०
१७. साहित्यवड दिवाळी अंक २०२१ - प्रकाशन वृत्तांत
अरुण डवलेकर ९४

पुस्तक परिचय

- द रिचैस्ट मॅन इन बॅबिलॉन - डॉ. अनिल कुलकर्णी ९८
- मौत से जिंदगी की ओर - आराधना कुलकर्णी १०३
- अथांग - विद्या मक्तल १०६

लेखक परिचय १०९

कोंकणी-मराठी भाषांतर एक दृष्टिक्षेप

प्रा. विनायक लक्ष्मण बापट

आधुनिक काळात भाषांतर हा भाषेचा एक महत्त्वाचा आयाम म्हणून पुढे आला आहे. साहित्यापुरताच विचार करता, भाषांतराच्या माध्यमातून जागतिक वाङ्मयाचा परिचय आपणाला आपल्या भाषेतून होतो व त्यामुळे आपले भाषिक सामर्थ्य वाढते व भाषिक कक्षा रुंदावतात हे तेवढेच खरे. भाषांतर म्हणजे फक्त एका भाषेतील मजकूर दुसऱ्या भाषेत उतरवणे नव्हे, तर आशय आणि अनुभव यांचे भाषांतरही स्रोत भाषेतून लक्ष्य भाषेत होणे तेवढेच महत्त्वाचे असते. “भाषांतराचे नाते ‘मूळ’, ‘नक्कल’ या पदार्थ समुहाशी नसून ‘समीक्षा’, ‘मीमांसा’, ‘विडंबन’ या शब्दांशी, या पदार्थ समुहाशी आहे. ‘विडंबना’तून ज्या पद्धतीने ‘मूळ’ कृतीचा आणि विडंबनाचा असे दोन्ही आवाज एकाच वेळी ऐकू येतात त्याच पद्धतीने भाषांतरात ‘क्ष’ भाषेचा आणि ‘य’ भाषेचा असे दोन भाषांचे आवाज ऐकू येतात. भाषांतराची अस्तित्वपद्धतीच अशी दुहेरी, दुपदरी, दुभाषी असते.” हे अनिकेत जावरे यांचे मत लक्षात घेण्यासारखे आहे. त्यामुळे अशा स्वरूपाची आशयनिष्ठ भाषांतरे होणे खूप महत्त्वाचे आहे. कोंकणीमधून काही कथांची वा ललित लेखांची जी मराठीत भाषांतरे झाली आहेत त्याचा आपणाला या संदर्भात आढावा घ्यायचा आहे.

भाषांतरे केव्हा होतात?

सांस्कृतिक देवाणघेवाणीच्या माध्यमातून साहित्याचे एका भाषेतून दुसऱ्या भाषेत भाषांतर होते असे आपणाला दिसून येते. ही सांस्कृतिक निकड विभिन्न कारणांमुळे निर्माण झालेली असू शकते. अर्थात फक्त सांस्कृतिक निकडीमधूनच भाषांतरे होतात असे नाही. कधी जे आपणाला भावले, पटले ते इतर भाषिक लोकांपर्यंत पोहचवण्याच्या उद्देशाने देखील उत्स्फूर्तपणे भाषांतरे होतात असेही आपणाला दिसते. ही उत्स्फूर्त भाषांतरे खरे म्हणजे आंतरिक तळमळ आणि निर्मितीच्या हव्यासातून होतात असेही म्हणता येते. कोंकणी मराठी भाषांतराचा विचार करता अशी उत्स्फूर्त भाषांतरे किती? हा चिंतनाचा विषय आहे. भाषांच्या

सापेक्षतेचा जो सिद्धांत सपीर आणि व्होर्फ यांनी मांडला होता, तोही मराठी-कोंकणीसारख्या भाषांना मोठ्या प्रमाणात लागू पडत नाही. कारण, या दोन्ही भाषांतील चिन्हव्यवस्था बहुतांशी एकमेकांशी जुळणारी आहे. याचे प्रमुख कारण असे की या दोन्ही भाषा एवढ्या जवळच्या परिघातल्या आहेत की भाषांतराची आवश्यकताही भासू नये. मराठीच्या अनेक बोली व कोंकणी यांची रूपे समानच आहेत. एवढेच नव्हे तर पूर्वीपासून अनेक गोमंतकीय लेखकांनी आपल्या रचनेत भाषेतील जीवंतपणाचा प्रत्यय अधिक नेमकेपणाने येण्यासाठी संवादामध्ये कोंकणीचा वापर केलेला आहे व ते समजण्यास मराठी वाचकांना विशेष त्रासही झालेला नाही. आज जी कोंकणी-मराठी भाषांतरे होत आहेत ती, 'साहित्य अकादमी' सारख्या संस्था; जे भाषांतराचे प्रकल्प चालवतात, त्याच्या माध्यमातून होतात. तसेच अनेकांनी एक आवड वा छंद म्हणूनही काही कोंकणी पुस्तकांची मराठी भाषांतरे केलेली आहेत. काही वेळा अशा भाषांतरांना सरकारी संस्था वा काही अकादमी, खाजगी संस्था यांचे आर्थिक पाठबळ लाभत असल्याने व त्यातून 'अर्थकृते' हे प्रयोजन साधले जात असल्याने ही अशी भाषांतरे होतात असे म्हणता येईल. म्हणजेच, कोंकणी-मराठी भाषांतराचा विचार करता सांस्कृतिक निकडीपेक्षा इतर कारणे जास्त प्रबळ आहेत असे म्हणता येईल.

कोंकणी-मराठी भाषांतराची आवश्यकता

या दोन्ही भाषा अत्यंत जवळच्या परिघातील असल्याने व दोन्ही भाषा दोन्ही भाषिक लोकांना समजत असल्याने अशा जवळच्या भाषेत भाषांतर करण्याची आवश्यकता काय? असा प्रश्न निर्माण होतो.

या ठिकाणी आपण एक गोष्ट मान्य केली पाहिजे की कोंकणी ही एक स्वतंत्र भाषा असून जरी ती मराठी भाषकांना बऱ्याच प्रमाणात समजत असली तरी तिचा पूर्णार्थाने बोध होणे मराठी भाषकांना कठीण आहे. दुसरे महत्त्वाचे म्हणजे मराठी वाचक स्वतःहून कोंकणी वाचनाकडे वळण्याची शक्यता खूपच कमी आहे. तसेच, कोंकणी भाषेतील साहित्य गोवा वगळता इतरत्र सहजतेने उपलब्ध होणेही कठीण आहे. परंतु कोंकणी भाषेतील पुस्तक मराठी भाषेत भाषांतरित झाल्यास, भाषांतराच्या माध्यमातून ते एका खूप मोठ्या वाचक समुहापर्यंत पोहचेल व त्यामुळे मूळ लेखक देखील त्याच्या परिघाबाहेरील वाचकाला ज्ञात होईल. तसेच, भाषांतर वाचून उत्सुकता जागृत झाल्याने व जवळच्या वर्तुळातील दोन्ही भाषा असल्याने, एखादा वाचक मूळ कलाकृतीच्या

वाचनाकडे वळण्याची शक्यताही मोठी आहे. म्हणूनच, एक भाषांतर वाचून, मूळ भाषा शिकून एखाद्या कवी लेखकाच्या कृतीचे वाचन करण्याची प्रेरणा भाषांतरामुळे होणे ही फारच मोठी आदर्शवादी बाब मानावी लागेल; ही अपवादानेच सिद्ध होणारी बाब आहे.^२ असे जे, ह. श्री. सानेंसारख्या अभ्यासकांना वाटते ती मराठी कोंकणीच्या बाबतीत सहजतेने होणे शक्य आहे.

मराठीसारख्या भाषेतील पुस्तके कोंकणीसारख्या भाषेत भाषांतरित झाल्यास त्या भाषेच्या कक्षा रुंदावल्याने त्या भाषेला अधिक समृद्धता प्राप्त होईल. तसेच गोव्यासारख्या छोट्या प्रदेशातील कोंकणी भाषेतील एखादी दर्जेदार साहित्यकृती मराठीत भाषांतरित झाल्यास मराठीच्या साहित्यसौंदर्यात भरच पडेल. अर्थात यासाठी भाषांतरित साहित्यकृतीचे भाषांतर तेवढे दर्जेदार असणे आवश्यक आहे. त्याचबरोबर, एखाद्या छोट्या परिघात राहिल्याने दुर्लक्षित राहिलेली साहित्यकृती भाषांतराच्या माध्यमातून मोठ्या परिघात गेल्याने, त्याला लोकप्रियता प्राप्त होऊन त्याची समीक्षा देखील मोठ्या प्रमाणात होण्याची शक्यता आहे. हे सर्व संदर्भ लक्षात घेता कोंकणीतून मराठीत व मराठीतून कोंकणीत साहित्याचे भाषांतर होणे आवश्यक आहे असे म्हणता येते.

या ठिकाणी आणखी एका मुद्द्याची मुद्दामहून चर्चा केली पाहिजे. कोंकणीतले काही लेखक आपल्या मूळ कोंकणीत प्रकाशित झालेल्या साहित्यकृती स्वतंत्र साहित्यकृती म्हणून मराठीतूनही प्रकाशित करताना दिसतात, यामुळे त्या साहित्यकृती भाषांतरित म्हणून काहीशा दुय्यम न ठरता त्या त्या भाषेतील मूळ कलाकृती ठरतात व त्या भाषेतील कलाकृती म्हणून पुरस्कार व इतर गोष्टींसाठी त्याचा विचार देखील होतो. या ठिकाणी प्रश्न निर्माण होतो, एका लेखकाने एक साहित्यकृती एका भाषेतून प्रसिद्ध केल्यानंतर तीच साहित्यकृती काहीसे फेरफार करून स्वतःच दुसऱ्या भाषेत प्रसिद्ध केल्यास तिला त्या भाषेतील स्वतंत्र कलाकृती म्हणून मान्यता देणे बरोबर आहे का? कारण मूळ आशय तोच असल्याने हे फक्त झालेले भाषांतरच आहे, म्हणजे एका अर्थाने हे लेखकाने स्वतःच केलेले आपल्याच साहित्यकृतीचे भाषांतरच आहे. म्हणून त्याला स्वतंत्र साहित्यकृती मानावी का? हा प्रश्न निर्माण होतो. कारण, मूळ आशय एका भाषेत अगोदरच व्यक्त झाला असल्यामुळे दुसऱ्या भाषेत तोच आशय भाषांतरित होत असल्याने त्या साहित्यकृतीला मूळ साहित्यकृती मानणे संयुक्तिक वाटत नाही. या क्षेत्रातील मान्यवरांनी यावर अजून सखोल विचारमंथन करण्याची आवश्यकता आहे.

कोंकणीतून मराठीत भाषांतरित झालेल्या काही साहित्यकृतींची परीक्षणे

आता, कोंकणीतून मराठीत भाषांतरित झालेल्या काही साहित्यकृतींची उदाहरणे घेऊन अगदी जवळच्या भाषा असल्या तरी भाषांतरकाराने योग्य भाषांतर न केल्यास काय चुका होऊ शकतात याचा थोडक्यात आढावा घ्यायचा आहे.

कोंकणीतील काही निवडक ललित लेखांचे मराठी भाषांतर चिन्मय घैसास यांनी 'रेशीमगाठी' या नावाने मराठीत केले आहेत. यातील कौतुकाचा भाग म्हणजे यातील बऱ्याच लेखांची भाषांतरे त्यांनी विद्यार्थीदशेत असताना केली आहेत असे असतानाही ती अत्यंत आस्वादक अशी झाली आहेत; पण त्यात झालेल्या काही चुकांमुळे मूळ अर्थाचा अनर्थ झाल्याचेही लक्षात येते. भाषांतर करताना थोडेसे अनावधान झाले तरी काय होऊ शकते हे वाचकांना समजावे म्हणून हे उदाहरण घेतले आहे.

उदा. : १ - मूळ कोंकणी :

म्हजे तेन्ना सगळेच तरेचे मित्र. सोरो पिवपी, जुगार खेळपी, वाळेस भोवपी, ताका लागून सगळ्यांकच चिंता जाताली.^३ याच्या मराठी भाषांतरात भाषांतरकाराने एक छोटी चूक केल्याने सगळा अर्थच बदलल्याचे लक्षात येते.

या लोकांच्या संगतीत होतो त्यामुळे सगळ्यांना चिंता होत होती असे भाषांतर झाले पाहिजे होते. 'ताका लागून' याचे 'त्यामुळे' असे भाषांतर न करता बाकी भाषांतर केल्याने त्याऐवजी भाषांतरात, दारू पिणारे, जुगार खेळणारे, उनाडक्या करणारे यांना माझी चिंता वाटे असा अर्थ ध्वनित झाला आहे.

या ठिकाणी घेतलेले दुसरे उदाहरण कोंकणीतून मराठीत 'साहित्य अकादमी'च्या प्रकल्पाअंतर्गत भाषांतरित झालेल्या कथेतील आहे.

उदा. : २ - कोंकणी : मीठाचो धोण आसतालो. तो मिठाचो धोण आज बरगो जावन जमनीर लोळताना दिसतालो.^४

मराठी : मीठाचा भलामोठा मातीचा हंडा ठेवायचो तो आता वाळवी लागून पोखरून जमिनीवर लोळताना दिसत होता.^५

कदाचित लक्ष्य भाषेचे व्यवस्थित ज्ञान नसल्याने वा स्रोत भाषेतील शब्दाचा अर्थ भाषांतरकाराला न झाल्याने मोठी चूक झाली आहे. 'धोण' म्हणजे एका विशिष्ट प्रकारच्या झाडाच्या बुंध्यापासून मिठासारखे जिन्नस ठेवण्यासाठी केलेलं भांडे त्याला काहीकडे 'दोण' असेही म्हणतात, पण भाषांतर करताना मात्र भाषांतरकाराने त्याला मातीचं भांडे म्हटलय आणि त्यापेक्षा मजा म्हणजे मातीचं भांड म्हणून पुढे त्याला वाळवी लागल्याचे म्हटलय. मातीच्या

भांड्याला वाळवी कशी लागेल? वाळवी लागणारी गोष्ट लाकडाचीच असली पाहिजे. याच संग्रहातील असेच चुकीच्या भाषांतराचे आणखी एक उदाहरण पाहण्यासारखे आहे. प्रकाश पर्येकार या मूळ कोंकणी लेखकाची कथा गोपिनाथ गावस यांनी भाषांतरित केली आहे, पण हे भाषांतर करताना मूळ एका पात्राच्या तोंडी असलेले वाक्य त्यात थोडा बदल करून दुसऱ्या पात्राच्या मुखात घातल्याने गोंधळ झाला आहे.

उदा. : ३ शेवतू, आमी तुमची आंबुल्ली होळयेक मारतात गोऽऽ! बाबा कामाकसून येतकच सांग तेका.^६ याचे भाषांतर करताना -

ए शेवतू! आम्ही तुमची आंबुल्ली होळीसाठी तोडतोसो गं;

बाबा कामावरून आल्यावर त्यालाच इचारा^७

असं विचित्र केले आहे. मूळ कामावरून आला की 'तुमचे झाड तोडल्याचे त्याला सांग' असं काहीसे त्यांच्यातील मग्युरी व्यक्त करणारे वाक्य भाषांतरात, 'वडील कामावरून आले की तुम्ही त्यांना विचारा' असे त्या मुलीच्या तोंडी घातल्याने त्या सगळ्या वाक्याचा संदर्भच बदलून गेला आहे. भाषांतरकाराने भाषांतर करताना किती सावधगिरी बाळगली पाहिजे हे यावरून सहज लक्षात येते. या संदर्भातील आणखी एक उदाहरणही पाहण्यासारखे आहे.

मूळ कोंकणी :

कांय घराब्यांनी म्हस्काची सुकयिल्लीं फुलांय खुब्याक घालताली. ती घालतकच सुवाद बरो येतालो.^८

मराठी अनुवाद :

काही घरात शेवग्याची सुकवलेली फुले खुब्यांच्या पदार्थात घालत. या फुलांमुळे भाजीला वेगळाच स्वाद येत असे.^९ मूळ वाक्यात 'पदार्थ' हा शब्द नाही परंतु भाषांतरकाराने हा शब्द घालून घोळ केला आहे. कारण जो पदार्थ करायचा त्याला खुबेच म्हणतात खुबे घालून केलेला वेगळा पदार्थ नव्हे आणि पुढे भाजीला स्वाद येत असे असे म्हणत वाचकांच्या मनात कसली भाजी? हा प्रश्न निर्माण केला आहे व गोंधळात भर घातली आहे. खरेतर 'काही घरात शेवग्याची सुकवलेली फुले खुब्यांत घालत. यामुळे त्यांना चांगला स्वाद यायचा.' एवढेच भाषांतर पुरेसे होते.

भाषांतरकारांनी केलेल्या काही चुकांमुळे काय गोंधळ होतो हे वरील काही उदाहरणांवरून लक्षात येते. काही वेळा भाषांतरकाराने भाषांतर करताना स्वतःची काही भर घातल्याने मूळ संहितेपेक्षा भाषांतरित संहिता अधिक सुंदर झाल्याचीही

उदाहरणे सांगता येतात.

मूळ कोंकणी :

आतां मुगांकूच ती रुच उरूंक ना म्हणटकच ते रुचीची उसळी खावपाचो प्रस्नूच येना.^{१०}

याचे मराठी भाषांतर :

आजच्या मुगांनाच ती चव राहिली नाही मग ती उसळ रुचकर होण्याचा सवालच राहत नाही. म्हणतात ना, आडात नाही तर पोहऱ्यात कुटून येणार?^{११} मूळ संहितेत नसतानाही 'म्हणतात ना, आडात नाही तर पोहऱ्यात कुटून येणार?' हे वाक्य घालून अनुवादकाने त्या मताची यथार्थता अधिक ठळकपणे अधोरेखित केली आहे.

'कोंकणी कथा मराठीत' या पुस्तकातील माधव बोरकर यांनी भाषांतरित केलेली 'प्राजक्तफुल' ही कथा उत्कृष्ट भाषांतराचे उदाहरण म्हणून सांगता येते. प्रत्येक शब्दाचा अर्थ भाषांतरात जसाच्या तसा उतरला आहे. त्यामुळे मूळ संहिता आणि भाषांतरित संहिता अगदी एकरूप होऊन गेल्या आहेत.

कोंकणी कथा ज्या मराठीत भाषांतरित झाल्या आहेत त्यांचा भाषांतरित कथा म्हणून अभ्यास करताना आणखी काही गोष्टी जाणवल्या, त्याही नमूद केल्या पाहिजेत. 'बसवो' ही कथा ठाकर जमातीवर आहे व ही जमात मूळची महाराष्ट्राची. या कथेचे भाषांतर करताना भाषांतरकाराने ठाकरांच्या मराठी बोलीचा वापर केला आहे त्यामुळे त्या कथेचे सौंदर्य मूळ कथेपेक्षाही जास्त खुलून आले आहे. या भाषांतराच्या संदर्भात आणखी एक महत्त्वाचा मुद्दा नमूद केला पाहिजे, बहुतांशी भाषांतरकारांनी बोली भाषेचा वापर करताना मूळ भाषेतील संवाद कोणत्यातरी मराठी बोलीत भाषांतरित केले आहेत. काही वेळा ही बोली मराठी चित्रपटसृष्टीने निर्माण केलेली कृत्रिम बोलीही आहे. पण या ऐवजी ते संवाद कोंकणीतच ठेवले असते तर ते अधिक खुलून दिसले असते.

उदा. : 'महाबळी' या कथेतील संवाद कोंकणीतच ठेवले असते तर तिचे भाषांतर अजून सजीव झाले असते.

उदा. : या माज्या संग, झाडं काय कमी पडल्यात व्हय?^{१२}

या भाषांतरित संवादापेक्षा मूळ कथेतील

'येयात म्हाज्या वांगडा, झाडां काय पाड पडल्या?'^{१३}

हाच संवाद तसाच ठेवला असता तर तो अधिक चपखल ठरला असता. अशी इतरही अनेक उदाहरणे सांगता येतील.

एकूणच कोंकणी व मराठी या दोन्ही भाषांच्या समृद्धीच्या दृष्टीने विचार करता दोन्ही भाषांतून दोन्ही भाषांतील साहित्याची भाषांतरे होणे आवश्यक आहे, पण ही भाषांतरे अभ्यासपूर्ण असतील याची काळजी भाषांतरकाराने घेणे गरजेचे आहे. अन्यथा अर्थहानी होऊन औचित्य हानी होण्याची शक्यताही मोठी आहे.

संदर्भ

- १) जावरे, अनिकेत, 'भाषांतर : एक टिपण', अंजली, सोमण, (संपा), भाषांतर मीमांसा, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९७ पृष्ठ : ११६
- २) साने, ह., श्री., ललित साहित्यकृतीचे भाषांतर: गरज, प्रश्न व मर्यादा, अंजली, सोमण, (संपा), भाषांतरमीमांसा, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९७ पृष्ठ : १२१
- ३) वेरेकार, संजीव, 'यादिंचे कुरकूट', संजीव वेरेकार, मंगेशी- गोवा २०१६, पृष्ठ : ६
- ४) सिताराम, शशांक, 'परिघ', अस्मिताय प्रतिष्ठान, मडगाव, पृष्ठ : ८२
- ५) (अनु.) नायक, जयंती, 'अश्वत्थाभा' (संपा.) बुडकुले, किरण, 'कोंकणी कथा मराठीत', साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली, २००५, पृष्ठ : १२१
- ६) पर्येकार, प्रकाश, 'म्हाबळी' (संपा) नायक, राजू, 'कोंकणी दिवाळी १९९५' कोंकणी भाषा मंडळ, मडगांव, पृष्ठ: ३८
- ७) (अनु) गावस, गोपिनाथ, (संपा) बुडकुले, किरण, 'कोंकणी कथा मराठीत' साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली, २००५ पृष्ठ: १५३
- ८) वेरेकार, संजीव, 'यादिंचे कुरकूट', संजीव वेरेकार, मंगेशी- गोवा २०१६, पृष्ठ : १७
- ९) घैसास, चिन्मय, 'रेशिमगाठी', संपदा चिन्मय घैसास, माशेल- गोवा, २०१८, पृष्ठ : ६९
- १०) वेरेकार, संजीव, 'यादिंचे कुरकूट', संजीव वेरेकार, मंगेशी- गोवा २०१६, पृष्ठ : ५
- ११) घैसास, चिन्मय, 'रेशिमगाठी', संपदा चिन्मय घैसास, माशेल- गोवा, २०१८, पृष्ठ : ६३
- १२) (अनु) गावस, गोपिनाथ, (संपा) बुडकुले, किरण, 'कोंकणी कथा मराठीत' साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली, २००५ पृष्ठ : १५२
- १३) पर्येकार, प्रकाश, 'म्हाबळी' (संपा) नायक, राजू, 'कोंकणी दिवाळी १९९५' कोंकणी भाषा मंडळ, मडगांव, पृष्ठ : ३७

घनचेकटर कटर कटर कटर

मूळ कविता - डॉ. हनुमंत चोपडेकर

घनचेकटर कटर कटर कटर
आयक रे म्हज्या इश्टा तूं
चीत रे म्हज्या इश्टा तूं
आयक आयकून चितून पळय
उतरां म्हजीं लटर फटर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

पेजे निवळ पचना रे
पेप्पी कोला सुटना रे
यंगिस्थानी पोट पळय
जायत आयलां गटर गटर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

एका हातांत सिगार सिगार
दुसऱ्या हातांत बियर बियर
बोल्सा बोल्सांत जमत पळय
कोन्डोमांचो रबर रबर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

बायल बायल कितल्यो आड्ड्यो
३३ पर्सेन्ट तोंडार फुगड्यो
तरीय पुणून कित्याक मेळटा
पावला पावलार रेप रेपर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

हांव खाता तुंबूय खावय
भ्रश्टाचाराक वाडय वाडय
पॉलिटिक्सांत वयर सकयल
वाड वाडल्यात चिटर चिटर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

आपलेच हांगा गळे कापता
फुलचे पयलींच तुट्टात कळे
गांधी तुज्या अहिंसेचो
मंत्र जाला आवट डेटर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

मरणां-मरणां सवाय जाल्यात
रस्ते रस्ते गवाय जाल्यात
केकूच न्हय रे बेकरींतूय
मेळटा हांगा बॉम्ब-बटर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

आय-टी यूग आयलां रे
जिवीत म्हजें धांवलां रे
मशिनांनीच मनशाक केला
एकाच धांसान चटर पटर
घनचेकटर कटर कटर घनचेकटर

आजच्या जगण्याचा ढोल

मूळ कविता - डॉ. हनुमंत चोपडेकर

मराठी अनुवाद - विनायक ल. बापट

घनचेकटर कटर कटर
ऐक माझ्या मित्रा तू
विचार कर मित्रा तू
माझे बोल सटर फटर
घनचेकटर कटर कटर

मी खातो तूही खा
भ्रष्टाचार वाढव वाढव
राजकारणात खाली वर
भरलेत सारे चिटर चिटर
घनचेकटर कटर कटर

निवळ पेजेचा पघत नाही
पेप्सी कोला सुटत नाही
तरूणांचं पोट म्हणजे
झालय आता गटर गटर
घनचेकटर कटर कटर

आमचेच आम्ही कापतो गळे
फुलण्याआधीच तोडतो कळे
तुझ्या अहिंसेच्या मंत्राचा
केलाय आम्ही 'द एंड' रे
घनचेकटर कटर कटर

एका हातात सिगार तर
दुसऱ्या हातात बियर बियर
खिशा- खिशात कोंबलेले
कोन्डोमचे रबर रबर
घनचेकटर कटर कटर

मरण झालय स्वस्त याच्या
साक्षी देतायत रस्ते आता
केक सोबत बेकरीत आता
मिळू लागलय बॉम्ब-बटर
घनचेकटर कटर कटर

बायकांच्या नावे किती ओरडा
सबलीकरणाच्या किती बोंबा
बलात्कारी रस्तोरस्ती
खेळतायत नंगा नाच रे
घनचेकटर कटर कटर

युग तंत्रज्ञानाचं आलय रे
जीवन झालय स्पर्धा रे
माणूस झालाय मशीन आणि
काळ घेतोय आपला घास रे
घनचेकटर कटर कटर

सान सान कागदी व्हडी

मूळ कविता - परेश कामत
मराठी अनुवाद - विनायक ल. बापट

सान सान कागदी व्हडी
सानुल्या भुरग्यांनी
सान सान हातांनी
दिली सोडून
कागदी व्हडीं सान सान
अळंग
उदकांत
त्या व्हड्यांची पडबिंबा
दिसताय अजुनूय
तरंगताना खोश्शी जाल्ल्या
भुरग्यांच्या
दोळ्यातल्या उदकांत

चिमुकल्या हातातील कागदी होड्या
चिमुकल्या मुलांनी
चिमुकल्या चिमुकल्या हातांनी
दिल्यात सोडून
कागदी होड्या चिमुकल्या चिमुकल्या
अलगाद
पाण्यात
त्या होड्यांची प्रतिबिंबे
दिसतात अजूनही
तरंगताना, आनंदाने बहरलेल्या
मुलांच्या
दोळ्यातील पाण्यात